

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Херсонська державна морська академія
Морський коледж

ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова приймальної комісії

МК ХДМА

С.М. Тригуб

2016 р.

**Програма вступних випробувань
з навчальної дисципліни
«Українська мова»**

**для абітурієнтів на базі базової загальної середньої освіти,
які вступають на спеціальності:**

131 Прикладна механіка

135 Суднобудування

271 Річковий та морський транспорт

Херсон - 2016

Структура програми

Програма для абітурієнтів укладена за чинною навчальною програмою з української мови для середньої загальноосвітньої школи та відповідно до вищих навчальних закладів України.

Зміст програми подається за розділами: Фонетика. Лексика. Будова слова. Словотвір. Морфологія. Синтаксис. Пунктуація.

Орфографія розміщена в розділах у відповідності до фонетичного та морфологічного принципів правопису.

1. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія.

Фонетика. Звуки мови і звуки мовлення. Голосні та приголосні звуки. Приголосні тверді та м'які, дзвінки й глухі, вимова звуків, що позначаються буквами *г і ґ*.

Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв у словах української мови. Звукове значення букв *я, ю, є, ї*.

Склад. Наголос. Основні правила переносу слів. Вимова наголошених і ненаголошених голосних. Ненаголошені голосні *[e], [u], [o]* в коренях слів. Ненаголошені голосні, що не перевіряються наголосом.

Чергування [o]-[a], [e]-[i], [e]-[u]; [o], [e] з [i]; [e]- [o] після [ж], [ч], [ш]; [u], [i] після [ж], [ч], [ш], [шч] та [г], [к], [х] у коренях слів. Написання голосних *и, і, ї, е, є* у словах іншомовного походження.

Вимова приголосних звуків та позначення їх на письмі. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Чергування *[г], [к], [х] - [ж], [ч], [ш] - [з'], [ц'], [с']*. Основні випадки чергування *у – в, і – й*.

Вимова префіксів з- (зі-,с-), роз-, без-.

Розрізнення у словах та словосполученнях явища уподібнення, спрощення, чергування.

Правила вживання м'якого знака.

Позначення м'якості приголосних на письмі буквами ь, і, є, ю, я. Сполучення *ьо, йо*. Правила вживання м'якого знака.

Правила вживання апострофа.

М'який знак та апостроф в іншомовних словах.

Подвоєння та подовження приголосних.

Подвоєння букв на позначення подовження і збігу приголосних. Написання *nn* у прикметниках і похідних словах. Подвоєння букв в іншомовних словах.

Знаходження та виправлення орфоепічних та орфографічних помилок.

2. Лексикологія. Фразеологія.

Слово. Лексичне і граматичне значення слова. Однозначні та багатозначні слова. Пряме і переносне значення слів. Лексична помилка.

Групи слів за значенням. Синоніми. Антоніми. Омоніми. Неповні омоніми (омоформи, омофони, омографи). Загальновживані слова. Діалектні слова. Професійні слова. Терміни. Власне українські та запозичені слова.

Застарілі слова. Неологізми.

Фразеологія. Фразеологізми. Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. Синонімічні та антонімічні фразеологізми, їх розрізнення. Джерела українських фразеологізмів. Фразеологізми в ролі членів речення.

Проведення синонімічної заміни з метою підсилення тієї чи іншої стилістичної ознаки.

3. Будова слова. Орфографія.

Морфеміка. Основа слова і закінчення змінних слів. Розрізнення форми слова і спільнокореневих слів. Значущі частини слова. Корінь. Префікси і суфікси. Постфікси. Розбір слова за будовою.

Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Чергування *о – а, е – і, е – и*. Чергування *о, е з і*. Чергування *е – о* після *ж, ч, ш, щ, й*. *И* та *і* після *ж, ч, ш, щ* та *г, к, х* у коренях слів. Найголовніші випадки чергування приголосних звуків при словозміні і словотворенні (*[г]* - *[ж]* - *[з']*; *[к]* - *[ч]* - *[ц']*; *[х]* - *[ш]* - *[с']*). Чергування приголосних у коренях дієслів (*[д]* - *[дж]*; *[с]* - *[ш]*; *[з]* - *[ж]*; *[б]* - *[бл']*; *[п]* - *[пл']* та ін.

Написання префіксів *з-* (*зі-, с-*), *роз-*, *без-*; *пре-*, *при-*, *прі-*.

4. Словотвір. Орфографія.

Словотвір. Змінювання і творення слів. Твірна основа. Словотвірні ланцюжки. Основні способи словотворення. Суфіксальний. Префіксальний. Префіксально-суфіксальний. Безафіксний. Складання слів або основ. Розрізнення суфіксального способу творення та складання із суфіксацією. Творення складноскорочених слів. Перехід слів з однієї частини мови в іншу.

Зміни приголосних при слово- то формотворенні. Зміни приголосних при творенні слів: іменників з суфіксом *-ин(а)* від прикметників на *-ський, -цький*; буквосполученням *-ин-* (*-ин-*). Зміни приголосних при творенні відносних прикметників з суфіксами *-ськ(ий)*, *-зьк(ий)*, *-цьк(ий)* та іменників з суфіксами *-ств(о)*, *-त्व(о)* *-цтв(о)*. Винятки з правила. Вимова та написання слів з твірною основою на *д* або *т*. Твірна основа після приголосного із суфіксом *-к-*.

Сполучні *о, е, є* в складних словах. Написання разом і через дефіс складних слів. Написання слів з *пів-, напів-*. Творення і правопис складноскорочених слів.

5. Морфологія. Орфографія.

Морфологія. Загальна характеристика частин мови.

Повнозначні частини мови.

Іменник. Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Іменники, що означають назви істот і неістот. Загальні і власні назви.

Велика буква і лапки у власних назвах.

Рід іменників. Іменники спільного роду.

Число іменників. Поділ іменників за наявністю форм числа на три групи

(іменники, що мають форми однини і множини; іменники, що вживаються тільки в однині; іменники, що вживаються тільки в множині).

Прямий і непрямі відмінки іменників. Кличний відмінок.

Типи відмін іменників. Поділ іменників I та II відмін на групи: твердо, м'яку і мішану.

Відмінкові закінчення іменників I відміни.

Відмінкові закінчення іменників II відміни. Закінчення іменників чоловічого роду II відміни в родовому відмінку однини.

Відмінкові закінчення іменників III відміни.

Відмінкові закінчення іменників IV відміни.

Особливості відмінювання іменників, що вживаються тільки в множині.

Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників.

Основні способи творення іменників. Найуживаніші суфікси іменників. Букви *e, u* в суфіксах *-ичк-, -ичок-, -ечк-, -ечок-* іменників із зменшувально-пестливим значенням. Букви *u, i, e* в суфіксах *-инн-, -іинн-, -енн-*. Букви *u, e* в суфіксах *-ин-, -ен-*. Букви *u, e* в суфіксах *-ив-, -ев-*.

Не з іменниками.

Написання та відмінювання чоловічих та жіночих імен по батькові.

Розбір іменника як частини мови.

Прикметник. Загальне значення, морфологічні ознаки. Синтаксична роль.

Якісні, відносні та присвійні прикметники. Їх розрізнення.

Повні та короткі форми прикметників.

Прикметники твердої та м'якої груп, їх відмінювання.

Ступені порівняння якісних прикметників. Особливості творення вищого ступеня порівняння прикметників за допомогою суфіксів *-іш-* або *-ш-*. Буква *ш* у трьох прикметниках та букви *жч* у семи прикметниках.

Способи творення прикметників.

Не з прикметниками. Букви *ь, у (ю)* в суфіксах на означення пестливості і неповноти ознаки. Букви *ь, е, о, и* в прикметникових суфіксах.

Н і *нн* у прикметниках та дієприкметниках.

Написання складних прикметників разом і через дефіс.

Написання прізвищ прикметникової форми.

Розбір прикметника як частини мови.

Числівник. Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Числівники кількісні та порядкові. Числівники прості, складні та складені. Розряди кількісних числівників за значенням.

Відмінювання кількісних числівників.

Буква *ь* на кінці числівників та перед закінченням у непрямих відмінках

Відмінювання порядкових числівників.

Зв'язок кількісних та порядкових числівників з іменниками.

Розбір числівника як частини мови.

Займенник. Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Розряди займенників за значенням. Особові займенники, їх

відмінювання. Питальні та відносні займенники, їх відмінювання. Неозначені та заперечні займенники, їх відмінювання. Присвійні, вказівні та означальні займенники, їх відмінювання.

Розбір займенника як частини мови.

Дієслово. Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Основні форми дієслова. Неозначена форма дієслова (інфінітив). *Не* з дієсловами. Доконаний і недоконаний вид дієслова.

Перехідні та неперехідні дієслова.

Способи дієслова. Особові закінчення дієслів наказового способу. Буква *ь* у дієсловах наказового способу.

Часи дієслів. Теперішній час. Дієслова I та II дієвідмін. Букви *е, и* в особових закінченнях дієслів I та II дієвідміни. Правопис *-ться, -ися* в кінці дієслів. Майбутній час. Відмінювання дієслів теперішнього часу і простої форми майбутнього часу. Відмінювання дієслів складної і складеної форм майбутнього часу. Дієвідмінювання дієслів складної і складеної форм майбутнього часу. Минулий час.

Безособові дієслова.

Способи творення дієслів.

Розбір дієслова як частини мови.

Дієприкметник як особлива форма дієслова. Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних та пасивних дієприкметників. *Н* у дієприкметниках та *ни* у прикметниках дієприкметникового походження. *Не* з дієприкметниками. Безособові дієслівні форми на *-но, -то*.

Розбір дієприкметника як особливої форми дієслова.

Дієприслівник як особлива форма дієслова. Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот. *Не* з дієприслівниками. Дієприслівники доконаного і недоконаного виду, їх творення.

Розбір дієприслівника як особливої форми дієслова.

Прислівник. Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників. Ступені порівняння прислівників. Способи творення прислівників. Одна і дві букви *н* у прислівниках. *Не* і *ні* з прислівниками. Букви *и* та *і* в кінці прислівників. Дефіс у прислівниках. Написання прислівників разом і окремо. Розрізнення прислівників з префіксами від сполучень прийменників з іменниками.

Розбір прислівника як частини мови.

Службові частини мови. Загальна характеристика службових частин мови.

Прийменник як службова частина мови. Непохідні й похідні прийменники. Написання похідних прийменників разом, окремо, через дефіс. Розрізнення прийменників та префіксів. Вживання прийменників.

Розбір прийменника як частини мови.

Сполучник як службова частина мови. Ознаки сполучника. Групи сполучників. Сполучники сурядності й підрядності. Основні групи сполучників підрядності за значенням. Написання сполучників разом, окремо, через дефіс.

Розбір сполучника як частини мови.

Частка як службова частина мови. Основні розряди часток за значенням. Написання часток разом, окремо, через дефіс. *Не* з різними частинами мови.

Розбір частки як частини мови.

Вигук як особлива частина мови. Групи вигуків за значенням. Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при вигуках.

Розбір вигуку як особливої частини мови.

6. Синтаксис і пунктуація.

Загальні відомості про речення та розділові знаки. Словосполучення та речення.

Словосполучення. Будова слова і види словосполучень за способами вираження головного слова. Способи зв'язку слів у словосполученні (узгодження, прилягання, керування).

Синтаксичний розбір словосполучення.

Речення. Види речень за метою висловлювання. Розділові знаки в кінці речення. Окличні речення. Речення двоскладні й односкладні. Речення прості й складні. Порядок слів у реченні. Логічний наголос.

Просте речення. Двоскладні речення.

Головні і другорядні члени речення. Підмет і присудок як головні члени речення. Способи вираження підмета. Простий і складений присудки (іменний і дієслівний). Особливості узгодження присудка з підметом, вираженим словосполученням або складноскороченим словом. Тире між підметом і присудком.

Означення. Узгоджене і неузгоджене означення. Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок через дефіс. Прикладки, що беруться в лапки.

Додаток. Прямі й непрямі додатки.

Обставина. Види обставин за значенням. Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами.

Односкладні речення. Односкладні речення з головним членом, співвідносним із присудком або підметом. Означено-особові речення. Неозначено-особові речення. Узагальнено-особові речення. Безособові речення. Називні речення. Синтаксичний розбір односкладного речення.

Неповні речення. Повні й неповні речення. Тире в неповних реченнях.

Односкладні й неповні речення як виражальний засіб у художньому творі.

Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами. Однорідні члени речення (зі сполучниковим, безсполучниковим і змішаним

зв'язком). Речення з кількома рядами однорідних членів. Однорідні й неоднорідні означення та прикладки. Розділові знаки між однорідними членами речення. Узагальнюючі слова у реченнях з однорідними членами. Двокрапка й тире при узагальнюючих словах у реченнях з однорідними членами. Синтаксичний розбір речення з однорідними членами. Однорідні члени речення як засіб художньої виразності.

Речення зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями). Звертання поширені й непоширені. Розділові знаки при звертанні. Вставні слова (словосполучення, речення). Групи вставних слів і словосполучень за значенням.

Розрізнення вставних слів і членів речення. Розділові знаки при вставних словах, словосполученнях і реченнях. Синтаксичний розбір речення із вставними словами.

Речення з відокремленими членами. Поняття про відокремлення. Відокремлені узгоджені й неузгоджені означення. Відокремлені прикладки. Відокремлені обставини, виражені дієприслівниками і дієприслівниковими зворотами. Відокремлені обставини, виражені сполученням іменників із прийменниками.

Відокремлені уточнюючі члени речення.

Синтаксичний розбір простого речення з відокремленими другорядними членами.

Пряма і непряма мова. Діалог.

Пряма і непряма мова як засоби передачі чужої мови. Заміна прямої мови непрямою. Розділові знаки при прямій мові.

Цитата як засіб передачі чужої мови. Розділові знаки при цитаті.

Діалог. Розділові знаки в діалозі. Синтаксичний розбір речення з прямою мовою.

Складне речення. Загальна характеристика складного речення.

Складносурядне речення.

Складносурядне речення, його будова і засоби зв'язку. Сміслові зв'язки між частинами складносурядних речень. Розділові знаки між сурядними частинами складного речення. Кома перед одиничними сполучниками *і* (*й*), *та* (*=і*), *або*, *чи* (*=або*). Тире в складносурядних реченнях перед сполучниками *і*, *та* (*=і*).

Синтаксичний розбір складносурядного речення.

Складнопідрядне речення.

Складнопідрядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому. Сполучники підрядності і сполучні слова у складнопідрядному реченні. Розрізнення сполучників й омонімічних з ними сполучних слів. Інтонація у складнопідрядному реченні. Розділові знаки між головною й підрядною частинами.

Основні види складнопідрядних речень.

Складнопідрядні речення з підрядними означальними. Займенниково-

означальні підрядні речення.

Складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними.

Складнопідрядні речення з підрядними обставинними місця, часу, способу дії і ступеня, порівняльними, причини, мети, умови, допустовими, наслідковими.

Синтаксичний розбір складнопідрядного речення.

Складнопідрядні речення з кількома підрядними.

Складнопідрядні речення з послідовною, однорідною та неоднорідною підрядністю.

Розділові знаки в реченні з кількома підрядними.

Розділові знаки у складнопідрядних реченнях з однорідною підрядністю.

Синтаксичний розбір складнопідрядного речення з кількома підрядними.

Безсполучникове складне речення.

Смислові зв'язки в безсполучниковому складному реченні (з однорідними (однотипними) і неоднорідними (різнотипними) частинами). Основні види смислових зв'язків між однорідними частинами безсполучникових складних речень (одночасність дій, явищ; послідовність дій, явищ; зіставлення чи протиставлення змісту частин).

Види безсполучникових складних речень з неоднорідними частинами за будовою та смисловими зв'язками. Безсполучникові складні речення з умовним значенням, із часовим значенням, з причиновим значенням, з наслідковим значенням, з пояснювальним значенням.

Інтонація в безсполучникових складних реченнях.

Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні. Кома і крапка з комою в безсполучниковому складному реченні. Двокрапка в безсполучниковому складному реченні. Тире в безсполучниковому складному реченні.

Синтаксичний розбір безсполучникового складного речення.

Складне речення з різними видами зв'язку (складна синтаксична конструкція). Складні речення із сурядним та підрядним зв'язком. Складні речення із сполучниковим та безсполучниковим зв'язком (із сурядним і безсполучниковим; з підрядним і безсполучниковим; із сполучниковим сурядним і підрядним та безсполучниковим).

Синонімія сполучникових і безсполучникових складних речень.

Синтаксичний розбір складного речення з різними видами зв'язку.

7. Стилї української мови.

П'ять основних функціональних стилів: офіційно-діловий, науковий, розмовний, художній, публіцистичний. Їх функції та призначення. Основні види висловлювань. Ознаки, характерні мовні засоби (лексичні та граматичні) стилів. Розрізнення текстів функціональних стилів.

Рекомендована література

1. Ладоня В.О. Українська мова. Посібник для підготовки молодших спеціалістів вищих навчальних закладів. К.: Вища школа, 2001.
2. Юшук І.П. Українська мова. Практикум з правопису української мови. - К.: Освіта, 2007.
3. Залікові завдання з української мови. 10-11 клас. - К.: «Шкільний світ», 2006.
4. Орфографія української мови просто про складне / Радченко І. - К.: «Шкільний світ», 2008.
5. Зубков М. Збірник диктантів для випускників та абітурієнтів з української мови. - Харків: СПДФО Співак Т.К., 2007.
6. Зубков М. Українська мова. Універсальний довідник. - Харків: ВД «ШКОЛА», 2009.
7. Козачук Г.О. Українська мова для абітурієнтів: навчальний посібник. - К.: Вища школа, 2007.
8. Новий довідник: Українська мова. Українська література. - К.: ТОВ «КАЗКА», 2008.
9. Плющ М.Я., Гринас Н.Я. Граматика української мови в таблицях: навчальний посібник. - К.: Вища школа. - 2004.
10. Тести. Українська мова. 5-12 класи/ За ред. д.філол.н. проф. Гуйванюк Н.В. - К.: Академія, 2009.
11. Українська мова: Підруч. для 10-11 кл. пік. з укр. та рос. мовами навчання / О.М. Беляєв та ін. - К.: Освіта, 2007.
12. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посібник. - К.: Вища школа, 2007.

Голова предметної
екзаменаційної комісії

Н.С. Колесник